

kildeangivelser, transkriptioner (et kryds mellem Wade-Giles og Pinyin), terminologi og litteraturliste, mangler der samlende konklusioner. Manglen på helhed og koordinering vil volde - overvindelige - pædagogiske problemer. Men positivt er det, at Den Ny Verden tager kinesisk industripolitik op og således dels udbygger mulighederne for at forstå Kinas politiske udvikling i disse år, dels flytter os en anelse nærmere inkorporeringen af kinesisk erfaringsmateriale i samfundsvidenskabelig teoridannelse.

Clemens Stubbe Østergaard

Hans Jørgen Nielsen, Politiske holdninger og fremskridtsstemme. København: Forlaget Politiske Studier, 1979. 184 s.

Som titlen angiver, koncentrerer Hans Jørgen Nielsens (HJNs) bog om Fremskridtspartiet (FRP) sig om FRP-vælgernes politiske holdninger. Disse holdninger opdeles i to typer: For det første højre-venstre holdninger (eller holdninger til økonomisk politik), der ses som det politisk-ideologiske udtryk for samfundets grundlæggende konflikt mellem bedrestillede og dårligerestillede, dvs. statusmodsatningerne. For det andet holdninger til det politiske system, nærmere bestemt politisk alienation (mistillid og politisk ineffektivitet) og holdninger til styreformens (for eksempel restriktive/autoritære holdninger). Denne opdeling strukturerer ikke alene hovedafsnittene med holdningsanalyserne (kap. 5-9), men også de mindre afsnit om FRPs ideologi (kap. 1), FRP-vælgernes sociale baggrund (kap. 4) samt en forskningsoversigt (kap. 2).

Ideologianalysen er nærmest ment som en introduktion og er derfor overvejende af refererende karakter. Dog konkluderes det, at partiet placerer sig ekstremt til højre, samt at skattepolitikken er en logisk velintegreret del af partiets gammelliberalistiske ideologi. Holdningen til det politiske system beskrives som værende præget af mistillid (hvilket understreges af en aggressiv retorik) samt til en vis grad autoritære/restriktive synspunkter. HJN modificerer dog begge sæt af konklusioner med henvisning til, at partiet for eksempel går ind for højere folkepension, flere folkeafstemninger m.v.

Disse konklusioner er rimelige og væsentlige, men det implicit benyttede begrebsskema synes dog at forhindre, at netop de omtalte "modifikationer" rigtigt indfanges. Det gælder for eksempel partiets anti-elitisme (eller rettere: mod-elitisme, for man ønsker de "virkelige" eksperter til magten - med øgede beføjelser), anti-intellektualismen, angrebet på privilegier, lighedsretorikken

kildeangivelser, transkriptioner (et kryds mellem Wade-Giles og Pinyin), terminologi og litteraturliste, mangler der samlende konklusioner. Manglen på helhed og koordinering vil volde - overvindelige - pædagogiske problemer. Men positivt er det, at Den Ny Verden tager kinesisk industripolitik op og således dels udbygger mulighederne for at forstå Kinas politiske udvikling i disse år, dels flytter os en anelse nærmere inkorporeringen af kinesisk erfaringsmateriale i samfundsvidenskabelig teoridannelse.

Clemens Stubbe Østergaard

Hans Jørgen Nielsen, Politiske holdninger og fremskridtsstemme. København: Forlaget Politiske Studier, 1979. 184 s.

Som titlen angiver, koncentrerer Hans Jørgen Niensens (HJNs) bog om Fremskridtspartiet (FRP) sig om FRP-vælgernes politiske holdninger. Disse holdninger opdeles i to typer: For det første højre-venstre holdninger (eller holdninger til økonomisk politik), der ses som det politisk-ideologiske udtryk for samfundets grundlæggende konflikt mellem bedrestillede og dårligerestillede, dvs. statusmodsatningerne. For det andet holdninger til det politiske system, nærmere bestemt politisk alienation (mistillid og politisk ineffektivitet) og holdninger til styreformens (for eksempel restriktive/autoritære holdninger). Denne opdeling strukturerer ikke alene hovedafsnittene med holdningsanalyserne (kap. 5-9), men også de mindre afsnit om FRPs ideologi (kap. 1), FRP-vælgernes sociale baggrund (kap. 4) samt en forskningsoversigt (kap. 2).

Ideologianalysen er nærmest ment som en introduktion og er derfor overvejende af refererende karakter. Dog konkluderes det, at partiet placerer sig ekstremt til højre, samt at skattepolitikken er en logisk velintegreret del af partiets gammelliberalistiske ideologi. Holdningen til det politiske system beskrives som værende præget af mistillid (hvilket understreges af en aggressiv retorik) samt til en vis grad autoritære/restriktive synspunkter. HJN modificerer dog begge sæt af konklusioner med henvisning til, at partiet for eksempel går ind for højere folkepension, flere folkeafstemninger m.v.

Disse konklusioner er rimelige og væsentlige, men det implicit benyttede begrebsskema synes dog at forhindre, at netop de omtalte "modifikationer" rigtigt indfanges. Det gælder for eksempel partiets anti-elitisme (eller rettere: mod-elitisme, for man ønsker de "virkelige" eksperter til magten - med øgede beføjelser), anti-intellektualismen, angrebet på privilegier, lighedsretorikken

etc. Spørgsmålet er, om disse elementer ikke indgår i et syndrom, der bedst kan karakteriseres som en populistisk stil.

Tilsvarende er forskningsoversigten stærkt bundet til holdningsskemaet. Der refereres alene til studierne af politisk alienation og autoritære politiske holdninger, samt til den klassiske diskussion om vælgernes politiske bevidsthedsniveau, medens hverken de mere forklarende teorier om protestadfærd eller analyserne af konkrete partier og bevægelser omtales. Specielt de sidstnævnte havde uden tvivl kunnet perspektivere mange af bogens resultater.

Analysen af FRP-vælgernes sociale placering (kap. 4) følger ligeledes principperne bag holdningsskemaet, idet HJN efter en tilbagevisning af tesen om FRP som et småborgerligt protestparti koncentrerer sig om effekten af forskellige statusindikatorer - som det sociale modsvar til højre-venstre dimensionen. Konklusionen, at FRP ikke kan siges at være de "velstillede" parti, falder således godt i tråd med holdningsanalysens konklusion, at FRP-vælgerne ikke er ekstremt højreorienterede. HJN går imidlertid et skridt videre og hævder, at man ikke kan indkredse FRP-vælgerne ud fra sociale kriterier, hvilket er med til at begrunde bogens stærke fokusering på holdninger alene.

Medens det er ubestrideligt, at FRPs sociale rekrutteringsgrundlag på vælgerplanet er meget bredt, er det dog tvivlsomt, om konklusionen er rimelig, og om det ikke snarere er de sociale kriterier, der er uheldigt valgt. Specielt savnes en inddragelse af socialiseringsaspekter og diskussion af effekten af småborgerligt socialt miljø i og uden for produktionssfæren. Det er naturligvis legitimt at gøre holdninger til hovedemnet, men at begrunde det med sociale faktors manglende forklaringskraft forekommer mere tvivlsomt.

I øvrigt må det beklages, at der i kapitlet ikke er vejret efter partivalg, idet FRP-vælgerne bliver mere og mere underrepræsenterede i materialet. Den manglende vejning gør det blandt andet vanskeligt at følge udviklingen i bestemte socialgruppers FRP-tilslutning. Det forværres i øvrigt yderligere af, at pensionister ét år er klassificeret som pensionister, men de øvrige år efter tidligere stilling.

Bogens centrale del er dog undersøgelsen af FRP-vælgernes politiske holdninger og politiske deltagelse. I kapitlerne 5 og 6 analyseres hhv. højre-venstresynspunkter og holdninger til det politiske system, medens kapitlerne 7 og 8 behandler politisk deltagelse som hhv. uafhængig variabel og betingende variabel for sammenhængen mellem politiske holdninger og partivalg. Endelig omtales spørgsmålet om FRPs arbejdstilslutning særskilt i kap. 9.

Mht. højre-venstreplacering vises det, at FRP-vælgerne ganske vist gennemsnitligt ligger klart til højre, men overraskende nok mindre ekstremt end VK-

vælgerne. Det kan dog undre, at HJN trods en ganske omfangsrig behandling udelukkende præsenterer gennemsnitsmålene og ikke undersøger spredninger, herunder om FRP-vælgerne falder i forskellige "klumper" på højre-venstredimensionen. I øvrigt kan man måske problematisere den helt ligefremme sammenvejning af spørgsmål på vidt forskellige abstraktionsniveauer. Ikke alle de konkrete valgkamps-temaer kan uden videre deduceres ud fra ideologiske grundholdninger. Det relaterer sig til en noget besynderlig diskussion af index- og dimensionsproblematikken, hvor HJN erstatter kriteriet korrelationer på individniveau med kriteriet ensartet gennemsnitlig placering af FRP-vælgere i forhold til andre partiers vælgere. Det fremgår i øvrigt ikke, om og hvor kriteriet er anvendt.

Alligevel er det uden tvivl rimeligt som HJN at konkludere, at FRP-vælgerne ligger mindre til højre, end man skulle forvente. Noget af det mest spændende i bogen er da også netop forsøget på at forklare denne anomali, også fordi HJN her bevæger sig ud over det beskrivende plan og inddrager forklaringer på makro-niveau. Holdninger vedrørende det offentliges udgiftspolitik og offentlig ødselhed udsøndres som en speciel form for højreorientering, og det vises, at FRP-vælgerne her placerer sig ekstremt. Som en mulig forklaring på FRPs brede tilslutning, socialt såvel som politisk, henvises til nye skillelinjer mellem nettoydere til og nettonydere af offentlig service. Tesen er, at disse skillelinjer ikke længere nødvendigvis følger de sociale skel, dvs. at visse socialt lavt placerede grupper oplever et negativt mellemværende med staten. Problemet skulle altså være, at disse gruppers "naturlige" partier er bundet til offentlige udgiftskrævende programmer, som deres traditionelle vælgere kun har ringe glæde af. Uheldigvis er denne spændende hypotese anbragt i en ekskurs, hvorfor der ikke gøres nærmere forsøg på at udlede testbare implikationer, skønt data-materialet giver en række muligheder herfor.

I afsnittet om holdninger til det politiske system opdeles begrebet "politisk alienation" i tre komponenter: Mistillid, opfattelse af manglende påvirkelighed hos eliten (responsiveness) samt manglende tillid til egen politisk effektivitet. Det understreges, at disse tre komponenter ikke nødvendigvis er sammenhængende, og at FRP-vælgerne ikke er karakteriseret ved manglende selv-tillid, passivitet eller apati. På denne baggrund kan man kun være enig med HJN i, at termerne 'alienation' eller 'fremmedgørelse' er misvisende som fællesbetegnelser. I relation til litteraturen om politisk alienation er det endvidere et vigtigt resultat, at mistilliden faktisk har adfærdsmæssige konsekvenser, i form af vælgeropbakning bag et højreprotestparti.

Men det er omdiskuteret, hvad sådanne mistillidsitems egentlig måler. HJN diskuterer kun én side af dette spørgsmål, nemlig om mistilliden retter sig mod

styret eller styreformen, hvor han efter min mening nok går lidt for vidt i tolkningen. Et andet problem er spørgsmålet om, og i hvilket omfang mistilliden er udtryk for en politisk polarisering. Ud fra polariseringshypotesen bliver mistilliden jo målrettet og blot et koncentreret udtryk for holdningsuoverensstemmelse med det politiske beslutningscentrum på forskellige sagområder - i modsætning til en mere diffus mistillid. Ifølge polariseringstesen kan en eventuel fælles mistillid på højre og venstre fløj altså ikke ses som udtryk for nogen tilnærmelse på en mistillidsdimension.

Generelt forekommer bogen i lidt for høj grad at være rent beskrivende, og enkelte steder har den tillige et vist hastværkspræg, hvilket giver sig udslag i en lidt hurtig tabellæsning. For eksempel hævdes det, at de fremtidige FRP-vælgere allerede i 1971 havde en høj politikermistillid (p. 103), hvilket faktisk kun bekræftes af ét ud af tre items, medens et andet viser det stik modsatte resultat og et tredje ikke giver udslag.

Ovenpå disse mere kritiske bemærkninger er der dog grund til afslutningsvis at fremhæve, at bogen både bevarer jordforbindelsen og undlader at forfalde til sådanne enfaktorforklaringer, som har været udbredte i diskussionen om FRP og - ikke mindst - højrebewægelser generelt, såvel i marxistisk som ikke-marxistisk regie. Den indeholder en lang række væsentlige og interessante resultater, som er centrale for forståelsen af FRPs vælgersucces.

Jørgen Goul Andersen

Hans Kornø Rasmussen og Henrik Schaumburg-Müller, U-landenes krav til en ny økonomisk verdensorden, København: Nyt Nordisk Forlag, 1979. 140 s., 58,50 kr.

Denne bog fra Institut for Udenrigshandel, Handelshøjskolen i København er et godt eksempel på den ekspertise, der efterhånden er blevet samlet på dette institut. Bogen er klart den bedste introduktion til emnet en ny økonomisk verdensorden, der foreligger på dansk. I de forskellige kapitler gennemgås de hovedområder, der har udgjort substansen i diskussionen om en ny økonomisk verdensorden siden 1974. I et kort indledningsafsnit præsenteres u-landenes situation og herefter beskrives hovedindholdet i de krav, der blev fremsat og vedtaget i FN på den 6. ekstraordinære generalforsamling i 1974. I de efterfølgende kapitler gennemgås industrialiseringskravene, det integrerede råvareprogram, overførsel af teknologi og de multinationale selskaber, gælds- og valutaproblemerne og udviklingsbistand. Bogen afsluttes med en diskussion af de mulige frem-